

סיכום של ערב אימוץ שהתקיים ביום חמישי 28.5, שבו היו מוזמנים אנשי הצוות של התחנה להתפתחות הילד של שירותי בריאות כללי בתל אביב

מפגש עם הצוות הרב מקצועי בתחנה להתפתחות הילד של שירותי בריאות כללית בתל אביב.

ד"ר גרי רובינסון – מנהל המרפאה

התפתחות הילד – תחום רפואי חברתי שעוקב אחרי יכולות של ילדים בכל גיל על מנת לאפשר להם להגיע להגשמה עצמית ועצמאות מלאה, במטרה לתרום בצורה חיובית לחברה בבגרותם.

זהו תחום שנוגע ברפואה, חינוך, התנהגות, מערכות הרווחה עמותות ועוד.

מטרת התחנה להתפתחות הילד לבדוק שהתפתחותו של הילד תקינה. האבחון נעשה באמצעות התבוננות בילד מהצד במשך תקופה, במטרה להחליט מתי ואיך להתערב, לא כל ילד צריך התערבות. מנות קטנות של התערבות בעיתוי נכון יהיו יותר אפקטיביות מטיפול רציף לאורך כל השנה. בטיפול גם הפסקה היא טיפול.

מגיעים לתחנה על ידי הפנייה דרך רופא ילדים. (חשוב לוודא שיש הבנה בנושא האימוץ).

פירמידת הצרכים של מסלו

ילד זקוק ברמה הבסיסית שיתמלאו צרכיו הביולוגיים והפיזיים. בלעדיהם תפגע התפתחותו. מחסור בסביבה תומכת, אהבה, בהגנה ישפיעו על התפתחות הילד, כמו גם תחושת זהות ושייכות למסגרת.

בתחנה בודקים מה קורה בכל שלב לילד, האם הוא מקבל את כל צרכיו ואיך הוא מתפתח.

דברים שמפריעים להתפתחות:

- תהליכים נזירו התפתחותיים – מערכת עצבים מרכזית ופריפרית תקינה, שלילת מחלות, שלילת פגיעה ע"י זהום, טראומה פיזית שגורמת פגיעה במוח, דימום, טוקסינים/תרופות. יש מצבים שהמוח תקין אך הסביבה לא מתאימה, נוצרות בעיות רגשיות המונעות התפתחות תקינה. צוות התחנה להתפתחות הילד ינסה למצוא את מקור הבעיה ולהציע התערבות.
- אינטראקציה גנטית סביבתית – מי אתה ומה יש בך – יבחנו איך הילד נראה איך הוא מתנהג על בסיס הגנים שלו. יש אינטראקציה בין המבנה הגנטי וההשפעה של הסביבה.

הערכה של ילד עוסקת בתחומים רבים:

בגיל הרך: מוטוריקה גסה (מתהפך, זוחל); מוטוריקה עדינה ויכולת ויזו מוטורית (קשר עין יד, החזקת עיפרון); שפה הבעתית והבנתית (איך הוא מדבר ואיך הוא מגיב); יכולת הסתגלות חברתית; יכולת הסתגלות חברתית – איך הוא משתמש במה שיש בתוכו, מגיב ומסתגל לאתגרים. יש השפעה חזקה של הורות, תרבות, חינוך וציפיות.

בהמשך: בוחנים גם למידה ושימוש בכלים שרכש הילד; יכולת קשב ויכולת לפתור בעיות וכן תקשורת בין אישית. כל אלה מושפעים מהדרך בה הילד גדל, מהדרך בה הסביבה מגיבה אליו.

התפתחות הילד בישראל:

תחנות טיפת חלב, אמורות לזהות בעיות על פי הנחיות של משרד הבריאות, הקובע מועדים לבדיקה. המסגרת חייבת להעריך את מצב הילד. (לא תמיד קורה).

רופא הילדים גם הוא אמור לזהות בעיות בהתפתחות.

כשעולה אצל ההורים חשד לעיכוב התפתחותי הם פונים ל-social media- לאינטרנט, לעיתונים, לטלוויזיה, למשפחה וחברים ואוספים מידע. אחרי שהחשד מתאמת ההורים פונים לאבחון לתחנה להתפתחות הילד,

הפניות למכונים להתפתחות הילד ע"י רופא ילדים, עקב עיכוב בהתפתחות, אחרי מילוי שאלוני סינון קפדניים. אבחונים וטיפולים לפי סל שירותים המוגדר לפי חוק. הטיפול הוא עד גיל 9 פרט למקרים מיוחדים.

חשוב לאבחן כמה שיותר מהר כדי שבמידה ויש בעיה יוכלו להתחיל תכנית טיפול, שתטפל בקושי ותטפח את החוזקות כמה שיותר מהר. כל אחד יכול להשתלב בחברה ולהגיע להגשמה עצמית.

האבחון בתחנה הוא בינתחומי. הצוות נמצא כדי להדריך ובעת הצורך לבנות ולהתחיל תכנית טיפול.

לסלי – קלינאית תקשורת

ילדים שגדלו בבית ילדים שמעו שפה נוספת. הם שמעו שפה נוספת, שמעו צלילים ופונטיקה, בגיל מאוד צעיר לא דברו אתם, לא היה שם שיח אלא מתן הוראות. למרות ששמעו שפה אחרת, הם לא דו לשוניים. הם לא דברו את השפה. מוסיקה מארץ המוצא נעימה להם. המוח שלהם גמיש וגירוי שפתי גורם להסתגלות מהירה.

חשוב לדבר עם הילדים בצורה ברורה ומותאמת ולשחק אתם, ליצור תקשורת הדדית בצורה מותאמת. לדבר אל הילד ברמה שלו. אם הוא מדבר בשתי מילים לדבר מקסימום בשלוש. ילד לומד מתוך חוויה ולא רק מלמידה דידיקטית – לכן חשוב לטייל, להריח, להרגיש, להכין דברים ביחד, ליהנות ביחד, לשחק אתו – לא לשאול מה זה. אלא לומר. למשל: כשמשחקים בבובה לא לשאול מה זה אלא לומר זו בובה יפה.

הרבה פעמים הורים פונים ואומרים שהילד לא מדבר, לא מבין וכו'. חשוב לפנות למכון להתייעצות. יש שיבושים תקינים לגיל (אותיות שורקות – עד גיל 6).

כשילדים מגיעים למכון הם עוברים דרך קלינאית תקשורת שבודקת הבנת שפה, קשר עין, הקלינאית מסתכלת על הילד כמכלול על מנת לאבחן.

חשוב להקריא ספרים מההתחלה.

דיבור היא המוטוריקה הכי עדינה ומדויקת בגוף. יש קשר גם למוטוריקה הגסה.

מירב – מרפאה בעיסוק

האבחון מסתכל על יכולת ההשתתפות של הילד, יכולתו לקחת חלק פעיל בלמידה (מכוונת או לא), בוחן את תפקודי היומיום – עצמאות, השתתפות חברתית – רמת משחק ואינטראקציה תואמת. בודק איפה נמצאים הקשיים – מוטוריים, מוטוריקה עדינה, תפיסה, שפה וחשיבה, תחום רגשי ותחום ויסות חושי.

ויסות חושי – כל החושים ביחד. אנו יודעים לאבחן כל מערכת בנפרד אך וויסות חושי מתייחס לכל המערכת. וויסות חושי מחובר לוויסות הרגשי.

ילד שנולד מגיע עם מינימום יכולת לווסת את עצמו, הוא תלוי לחלוטין במטפל שלו. בהדרגה הילד שמקבל וויסות מהורה מתחיל ללמוד – הוא מסמן להורה, ההורה מבין, זה כמו טנגו, ההורים יודעים לווסת את התינוק, מבינים את איתותיו. הילד מפנים את הויסות.

כל העולם נחוה באמצעות החושים. ילדים שגדלו בבית יתומים היו צריכים להסתגל במהירות לתנאים של בית היתומים – לשעות האכילה, לחוסר האינטראקציה הורה-ילד. וכשאינו מטפל שמוסות אותו הילד מפתח לעצמו דפוסי ויסות משלו, השונים מדפוסים של תינוק שגדל עם הורה – למשל נענוע. לילד שאומץ יש דפוסים שסיגל לעצמו.

כשהילד מגיע לארץ הוא חווה הצפה חושית: הריחות חדשים, הטעמים חדשים, האנשים שונים, הצלילים שונים... הכול חדש. במצב כזה הילד לא מצליח להתמודד עם המצב ונסגר. הוא קפוא, מפוחד. הוא נמנע ממצב, מתרוצץ, האינטראקציה לזרים לא מותאמת... כל אל הקשורים לוויסות החושי.

תהליך האבחון מתמשך ומטרתו לבדק מה הדפוסים שסיגל הילד לעצמו, עם מה הגיע. חשוב להיות מודעים לתחושת הבעתה. החשיפה לגירויים צריכה להיות איטית, הדרגתית. הילד יגיב לרב בפעילות יתר או בפאסיביות.

ההורים מקבלים הדרכה ומענה לגרייה בבית יחד עם גרייה בחדר הטיפולים. כמו כן עובדים בשיתוף פעולה עם מערכת החינוך.

ורד – פסיכולוגית

פסיכולוגים במכונים מטפלים בילדים עם מגוון קשיים וילדים בסיכון (פגים) מגיל אפס עד חמש. כשמדובר בילדים מאומצים, נדרשת הסברה והכרה בעובדה שהם ילדים בסיכון כדי שתהיה מודעות והפניה נוחה יותר.

התקשרות – הצורך האנושי הבסיסי ליצור קשר קרוב עם אחר, מטפל יחיד. זהו צורך מולד, התקשרות מקשרת בין הינקות לחיינו כבוגרים. מייצרת חווית ביטחון. ילד זקוק לדמות שאפשר להתקרב אליה כדי להפחית את החרדה. התקשרות יוצרת הפנמה של קשר, עוזרת להבין את העולם בו חיים, מתפתח מודל פנימי, ייצוג אתו הילד ממשיך להתנהל כל חייו.

בהכללה גסה ילדים מאומצים לא זוכים למטפל יחיד, מסיבות שונות: יש מספר מטפלים שלא מייחסים משמעות לחלקים הרגשיים של הטיפול, חינוך ותפיסת עולם, המטפלות מגנות על עצמן מפני התקשרות לילדים וגם בגלל מעברים בין בתי ילדים. אפשר לראות שלא מתפתח דפוס התקשרות ראשוני כמו שהיינו מצפים שיהיה. דפוסי ההתקשרות שנוצרו משפיעים על וויסות רגשי - באיזו עוצמה הילד מביע רגשות, עד כמה קשה לו הירגע וכו'. זו יכולת נרכשת מתוך קשר.

מדברים על 3 נושאים בהקשר של וויסות רגשי:

- **תגובה לדחק** – קיפאון או תגובת יתר. מטפל קבוע יעזור לגוף לווסת את עצמו במצב לחץ.
- **היכולת לשמור ולמקד קשב** – פונקציה של התקשרות. הדמות המטפלת מטפחת את הקשב מגיל צעיר.
- **היכולת לפרש מצבים** שלנו ושל אחרים, היכולת לרפלקציה – להבין מה אני מרגיש וחושב ומה האחר מרגיש וחושב. ילדים שלא פונים אליהם לא חווים זאת.

יש גורמים מגנים: חוסן, עמידות והסתגלות.

הילדים שונים זה מזה. אצל חלקם יש סימפטומים בהתחלה ואז הם דועכים אצל אחרים לא.

סימפטומים:

- קושי לחשוב על פתרון בעיה וביצוע
- קושי לעקוב אחרי הוראות מורכבות ולעשות בקרה על הביצוע.
- חוסר יכולת לווסת מצב רגשי, עוררות גדולה לא רק במצבים רגשיים, גם במצבים שלא נראה שתגובה עוצמתית כזו מתאימה.

- התנגדות לפעילות שגרתית מונוטונית, שאינה מספקת במהירות.
- נטייה לאימפולסיביות.
- קושי לדחות סיפוקים.
- פער בין מצבים – בשלות ויכולת להכיל מצבי תסכול בנושאים מסוימים ובאחרים בכלל לא.
- נטייה לבצע פעולות של מבוגרים על עצמם ולנהל אחים.
- שתלטנות – מתוך חרדת נטישה יש רצון עז לשלוט בסביבה: אם לא אצליח לעשות בדיוק כמו שאני חושב שצריך לעשות – הימנעות – לא אעשה בכלל. קשה לגרום לילד לעשות דברים יומיומיים.
- דפוסים של הרגעה עצמית שנשארים לאורך זמן. (לעיתים זהו סימפטום בולט ומחריג מהסביבה ויש להורה רצון להכחידו).
- רגישות יתר.
- נטייה לפרוש לא נכון של הסביבה – תוקפנות "הבא להורגך..." במיוחד עם קבוצת השווים. הסביבה נתפסת מאיימת ויש דריכות, ערנות יתר כלפי הסביבה.
- חברותיות בלתי מובחנת – רוצה לקשור קשר עם זרים מבוגרים כי הוא לא מכוון לדמות מסוימת.

למה טיפול פסיכולוגי רגשי?

- לצד קשיי הוויסות והשפה יש קשיים רגשיים שדורשים טיפול. ההורים הם חלק מהטיפול. זהו טיפול שמתמקד בהתקשרות (לכן חשוב לערב פסיכולוג).
- בטיפול משחזרים התקשרות ראשונית, הבנה רגשית ראשונית, התייחסות רפלקסיבית, מה מניע את האחר, בניית קשר בין עבר להווה, בניית נרטיב, בניית זהות מי אני ולמי אני שייך עכשיו ועוד בנוסף יש עבודה רבה של תיווך והנגשה מול המערכות השונות. למשל: (בתשובה לשאלה) כשילד מציג קשיים התפתחותיים (בעיות התנהגות למשל) בגן, נכון לידע על האימוץ. זה יכול ליצור התגייסות לא רק מצד הגננת אלא גם מצד ההורים של הילדים האחרים.